

2 Kerk en godsdienst

COMMENTAAR

Feilloos is de Senaat niet, maar wel solide

Het debat over de Eerste Kamer is weer terug van weg geweest. Dat heeft natuurlijk alles te maken met de actualiteit. Het kabinet-Rutte IV moet het stellen zonder meerderheid in de Senaat. De oppositiepartijen zijn daardoor nodig om de begrotingswetten aan een meerderheid te helpen. Dat geeft de senatoren van PvdA, GroenLinks of JA21 een zekere machtspositie. Hun wensen doen ertoe, waardoor hun inbreng tijdelijk veel verder reikt dan alleen controleren of voorgenomen wetgeving wel rechtmatig, uitvoerbaar en handhaafbaar is.

Het is logisch dat zoiets vragen oproept en tot weerstand leidt.

Historisch gezien is het de tragiek van de Senaat dat hij het nooit iedereen naar de zin kan maken. Hij heet al snel te actief of te passief te zijn. Bij het vellen van dergelijke (smaak)oordelen is echter voorzichtigheid geboden. Nadat de Eerste Kamer gedurende lange tijd de ene na de andere wet geruisloos heeft goedgekeurd kan het zomaar gebeuren dat het beeld abrupt omslaat. Zorgminister Kuipers beet in het stof toen hij medio mei tevergeefs probeerde de coronawet nog een keer verlengd te krijgen. Enkele dagen later verwees de Eerste Kamer de vaccinatiewet van D66 gedeceerd naar de prullenbak.

De relativerende nuance dat actieve en passieve fasen elkaar nu eenmaal afwisselen, kan niet iedere criticus overtuigen. Voor politicoloog dr. Nico Baakman staat bijvoorbeeld vast dat het veel effectiever en zuiverder is als de burger zelf als laatste de maatschappelijke aanvaardbaarheid en de grondwettigheid van reeds door de Tweede Kamer aanvaarde wetten mag beoordelen, via een referendum dat

Feilloos is de Eerste Kamer zeker niet, maar wie weet wat referenda ons brengen?

correctief en bindend is. Senatoren, zo betoogt hij, worden als puntje bij paaltje komt toch te veel gehinderd door hun gebrekkige mandaat. De partijtop kan hen immers ter verantwoording roepen voor hun stemgedrag. Ook wijst hij erop dat de coalitiebelangen voor veel Eerste Kamerleden zwaar meewegen bij hun stemgedrag.

Die kritische noot snijdt zeker hout. Kortom, weg met de Eerste Kamer dan maar? Dat is dan weer net te voorbarig. Dat de stemkeuze van senatoren niet altijd vrij is van politieke overwegingen zal waar zijn, maar hoe komt die van een burger die via een volksraadpleging aan de noodrem kan trekken dan precies tot stand? Is die gebaseerd op de onzin die socialemediatrollen verspreiden, of op de talkshows van de publieke omroep? Berg je dan maar.

Het lijstje van wetten dat de Senaat de afgelopen jaren op staatsrechtelijke gronden wegstemde, mag er zijn. Welke garanties zijn er dat burgers een vergelijkbare schifting aanbrengen via referenda?

Feilloos is de Eerste Kamer zeker niet, maar zolang niet vaststaat wat volksraadplegingen ons brengen, is het beter de controle op het wetgevingsproces te blijven beleggen bij de Hoge Colleges van Staat in plaats van bij de ongeorganiseerde burgerij.

Hoofredactie

INTERVIEW DS. G. VAN MEIJEREN

„Theologie kan niet zonder gesprek met cultuur”

• Klaas van der Zwaag

Theologie kan niet zonder omgang met de cultuur. Dat was de drive van de hervormde praktische theoloog F. O. van Gennep (1926-1990). Classispredikant ds. Gerrit van Meijeren promoveert er donderdag op. „Kerk en wereld maken deel uit van de ene werkelijkheid, waarin de Naam van God kan oplichten.”

Van Gennep groeide op in een burgerlijk-liberaal milieu, met als kerkelijk onderdak de Remonstrantse Broederschap. Door het lezen van de Russische schrijvers Dostojewski en Tolstoj kwam hij tot geloof en ging hij theologie studeren. Van Gennep promoveerde op de Franse schrijver Albert Camus. Hij werd hoogleraar praktische theologie namens de Nederlandse Hervormde Kerk en rector van het opleidingscentrum HydePark.

In zijn dissertatie „Slenteren in de stad van de mens. De cultuurtheologie van F. O. van Gennep” (uitg. Skandalon) plaatst ds. Van Meijeren Van Gennep binnen de theologische leertraditie van literatuur en brengt hij zijn werk en praktisch-theologische methode in gesprek met drie hedendaagse stemmen: Hans Boutellier, Erik Borgman en Oek de Jong. Ds. Van Meijeren (1965) is sinds 2018 classispredikant van de protestantse classis Zuid-Holland Zuid.

Verloren vader

Van Gennep raakte vooral bekend door zijn boek „De terugkeer van de verloren Vader” (1989), waarin hij de crisis van macht en gezag in de moderne cultuur en de ideologieën schetste. Die crisis is ingezet bij de verlichting en de romantiek – in de achttiende en de negentiende eeuw – en leidde tot een drievoudige ‘moord’: op de christelijke God, op de absolute vorst en op de vader. Van Gennep constateerde dat de grote verhalen zijn verdampd, de utopie is weggevoerd en een gemeenschappelijk ideaal is afgebrokkeld. Hij voerde een pleidooi voor de „mesostructuren”, die een buffer vormen tussen het individu en het collectief, zoals gezin, familie en kerk: plekken van geborgenheid en identiteit. „Waar de mesostructuren verloren gaan,

Ds. G. van Meijeren: „Voor Van Gennep komen in de kunst de diepste drijfveren van onze wereld aan het licht.” beeld RD, Anton Dommerholt

Van Gennep wilde de literatuur vooral „ethisch” lezen: als zoektocht naar het goede leven

dreigen traditie en oriëntatie zoek te raken”, zo schreef hij.

Van Gennep was er beducht voor dat theologie zich in zichzelf opsluit wanneer ze geen verbinding onderhoudt met de culturele context waarvan ze deel uitmaakt. Hij voerde daarom een intensief gesprek met de moderne cultuur en literatuur. Hij wilde de literatuur vooral „ethisch” lezen: als zoektocht naar het goede leven.

In de lijn van theoloog K. H. Miskotte legde Van Gennep de nadruk op de incarnatie: God heeft Zich in deze wereld geopenbaard en daarom laat de gehele werkelijkheid zich voortaan theologisch lezen. Ds. Van Meijeren: „Ondanks de secularisatie is religie volgens Van Gennep niet verdwenen uit de samenleving en de literatuur. Het ging hem om die ene werkelijkheid waarin God Zich heeft geopenbaard. Dat relativiseert het onderscheid tussen een sacraal en seculier domein.”

Van Gennep bepleitte een herwaardering van het begrip katholiciteit, dat hij niet alleen op de kerk, maar ook op de samenleving betrok. De katholiciteit van de kerk

F. O. van Gennep (r.) tijdens een synodevergadering in 1978. beeld RD

staat in dienst van de mensheid: de kerk als ‘proeftuin’ voor de wereld. Hij had daarbij zowel de inbreng van de bevindelijke Gereformeerde Bond als het maatschappelijk engagement van de marxistische georiënteerde Bert ter Schegget nodig.

Van Gennep oogstte veel kritiek in de Hervormde Kerk door in 1989 exegetische bezwaren te uiten tegen een lichamelijke opstanding van Christus, die hij vooral zag als een „mirakel.” Er kwam geen leertuchtprocedure; wel besloot de synode tot het schrijven van een pastorale handreiking over de opstanding, waaraan Karel Blei en Jan Hoek een bijdrage leverden. Van Gennep was niet aanwezig bij de bespreking ervan, omdat hij in januari 1990 plotseling overleed.

Van Gennep stelde dat christelijk geloof en seculiere kunst elkaar moeten vinden ten gunste van een leefbare wereld. Is dat ideaal niet te hoog gegrepen?

„Voor Van Gennep komen in de kunst de diepste drijfveren van onze wereld aan het licht. Verder is er verwantschap tussen theologie en kunst. Denk aan de huidige zorg over de toekomst van de wereld. Goede theologie begint daarom met goed te luisteren naar wat er speelt. Je móet als theoloog wel, vond Van Gennep, want anders wordt je boodschap onverstaabaar en verlies je de aansluiting bij de werkelijkheid. Van Gennep wilde in gesprek met de ander vooral ook de Ander – met een hoofdletter – zichtbaar laten worden. Daar ging het hem uiteindelijk om.”